

UPPSALA
UNIVERSITET

Fast egendom

Margareta Brattström
Justitieråd, Högsta domstolen
Tidigare professor i civilrätt, Uppsala univ.

Disposition

- Varför dagens föreläsning?
- Vad är fast egendom och fastigheter?
- Vad är fastighetstillbehör?
- Formkrav vid överlåtelse av fastighet
- Felregler

Varför föreläsning...

Särreglerat

JB gäller i stället för KöpL

JB gäller i vissa delar i stället för AvtL

En mängd olika lagreglerande

”upplåtelseformer”; t.ex. servitut, bostadshyra,
bostadsarrende

Särskilda regler i flera fall: se t.ex. FBL, UB kap.
12, samäganderättslagen 7 §, bostadsrättslagen,
ÄktB 7:5

Blandning av regeltyper och perspektiv: obliga-
tionsrätt och sakrätt; civilrätt och offentlig rätt
m.m.

Varför särreglering?

Samhällsintresse

God och rationell markanvändning

Stora värden

Sociala aspekter

Skattebas

Kreditgivning

Partsställning – fler än avtalsparterna kan påverkas
jfr JB 4:17 och JB 7:11-21

”Begagnad vara”

Vad är en fastighet?

UPPSALA
UNIVERSITET

JB 1:1

”Fast egendom är jord”

JB 1:1, fortsättning

Jorden ”är indelad i **fastigheter**. En fastighet avgränsas antingen horisontellt eller både horisontellt och vertikalt.” Utgör **ett** objekt om inte annat särskilt regleras/medges

”Om fastighetsbildning finns särskilda bestämmelser”

... nämligen i fastighetsbildningslagen, särskilt kapitel 3

”Sämjedelning är utan verkan”!!!

Olika fastigheter och utrymmen

JB1:1 och 1:1a

Traditionell fastighet – ruta på marken

Tredimensionell fastighet – fastighet avgränsad i tre dimensioner

Tredimensionellt fastighetsutrymme

Ägarlägenheter – särskild tredimensionell fastighet som rymmer en bostad

Vad är en bostadsrätt?

Lös egendom!!!

UPPSALA
UNIVERSITET

Hur många fastigheter ser vi?

Fastighetstillbehör, JB kap. 2

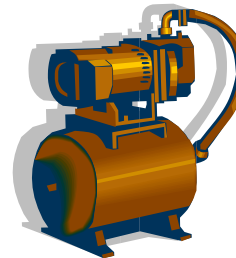
Allmänna tillbehör, JB 2:1

Byggnadstillbehör,
JB 2:2

Industritillbehör,
JB 2:3

Fysiskt samband och/eller ändamålssamband

UPPSALA
UNIVERSITET

Byggnadstillbehör?

Försedd med?

Stadigvarande bruk?

Att tänka på:

JB 2:2 exemplifiering

Teknisk utveckling

Praktisk nytta

Byggnadens användning

NJA 1996 s. 139

Förutsättning för att något som **kan** vara fastighetstillbehör **ska** anses vara det, JB 2:4

Kongruenta ägarförhållanden, dvs. samma ägare till fastigheten som till det som kan vara tillbehör

Vem har tillfört ”tillbehöret”

”Kommit i samma ägares hand”

Betydelsen av ägarförbehåll (2:4 och 2:5)

Accession

Rättsfall: NJA 1986 s. 513, NJA 2007 s. 652, NJA 2014 s. 35, NJA 2021 s. 277

UPPSALA
UNIVERSITET

Konsekvens av att något är fastighetstillbehör?

Formkrav för överlåtelse av fastighet

JB 4:1, formkrav för köp

Överlåtelse av fastighetstillbehör se JB 2:7

JB 4:2–9, ytterligare regler för köp av fast
egendom

Begränsad avtalsfrihet!

JB 4:28, köpreglerna gäller i tillämpliga delar
vid **byte**

JB 4:29, vissa av köpreglerna gäller även vid
gåva

JB 4:1 köpets form

Skriftlig handling

Köpeobjektet, jfr JB 4:7, 4:8 och 2:7

Överlåtelseförklaring, jfr NJA 1984 s. 482

Köpeskilling, jfr NJA 1982 s. 691

Köparens & Säljares underskrift

OBS Om formkraven ej iakttas är köpet
ogiltigt, JB 4:1 st 3!

Speciallösning för köpeskilling...

JB 4:1

Varför dess krav?

Historiska skäl

Värna säljaren, och köparen. Bl.a. eftertanke och tydlighet

Det allmänna, t.ex. fastighetsregistret och skatt

Tredje man

Parternas bundenhet

Formriktiga avtalet avgör när avtal ingåtts –
avtalslagens regler om anbud och accept gäller
inte

Underskrift vid olika tillfällen: NJA 2000 s. 741 I
och II, NJA 2012 s. 1095

Avtal genom fullmäktige möjligt; skriftlig
fullmakt en förutsättning (AvtL 27 § st 2)

Avtal om förköp av fast egendom ej bindande,
grunderna i 4:1 och bl.a. NJA 1971 s. 516

Lagfartens betydelse?

JB kap. 20

Ny fastighetsägaren ska registrera förvärvet, söka lagfart inom tre månader, JB 20:1

Obruten fångeskedja

Myndighetskontroll av formkrav m.m. JB 20:6

Säljarens underskrift ska vara bevittnad, JB 20:7

OBS! Lagfart är inte del av formkravet och påverkar således inte parternas bundenhet! MEN ger skydd och legitimitet för den lagfarna ägaren i en rad situationer

Villkor som måste finnas i det skriftliga avtalet för att vara giltiga, JB 4:3

Köpets fullbordan eller bestånd är beroende av villkor

Säljaren begränsar det ansvar som stadgas i JB 4:21 (hemulsansvar)

Begränsning av köparens förfogandemöjligheter.

OBS gäller *även* vid gåva, JB 4:29. Skillnad mellan obligations- och sakrätt! Se t.ex. NJA 1993 s. 468

Övriga villkor kan avse muntliga överenskommelser

Tidsbegränsning avseende ”svävarklausuler”, JB 4:4

Återgångsvillkor får inte gälla mer än två år
(ger vilande lagfart)

Om längre tid är avtalad är köpet i sin helhet
ogiltigt

Om ingen tid bestämts gäller villkoret i två år

OBS någon tidsbegränsning gäller *inte* för gåva,
JB 4:29. Jfr NJA 1994 s. 69, 2000 s. 262

Blandade fång? Jfr NJA 1984 s. 673

Köp av visst område av en fastighet, JB 4:7

Sämjedelning är utan verkan – som ni redan vet!

Köp av visst område av en fastighet förutsätter
fastighetsbildning

Måste sökas inom sex månader från upprättande
av köpehandling

Inget giltigt köp om tidsfristen inte iakttas, eller
om fastighetsbildning inte kan ske

Köp av andel av en fastighet, JB 4:8

Köp av en andel utan villkor om fastighetsbildning leder till samägande

Delägarnas relation styrs av deras avtal, eller av 1904 års samäganderättslag

Dubbla köpehandlingar

Vanligt att *köpekontrakt* först upprättas där det anges att *köpebrev* skall upprättas vid en senare angiven tidpunkt (t.ex. efter besiktning, och/eller köpeskillningens slutbetalning), jfr JB 4:2

JB 4:5

JB 4:6

Se NJA 2016 s. 689 angående avtalstolkning;

köpekontraktet utgör i regel avtalsinnehåll såvida det inte av omständigheterna framgår att köpebrevet avses precisera/ändra avtalet

Se NJA 2020 s. 470 om köparen inte vill stå fast

Hävningsförklaring krävs för att bli fri från villkor i k-kontrakt

Rättigheter och förpliktelser bl.a. från avtal (köpekontrakt) till tillträde (köpebrev)

JB 4:10–27

avkastningens fördelning, 10 §

fördelning avseende risk för värdeminskning, 11, 12 §§

fördelning avseende kostnader m.m. som uppkommer
om köpet ej fullbordas eller fördröjs, 13 – 14 §§, 21 –
27 §§

UPPSALA
UNIVERSITET

Kontraktsbrott

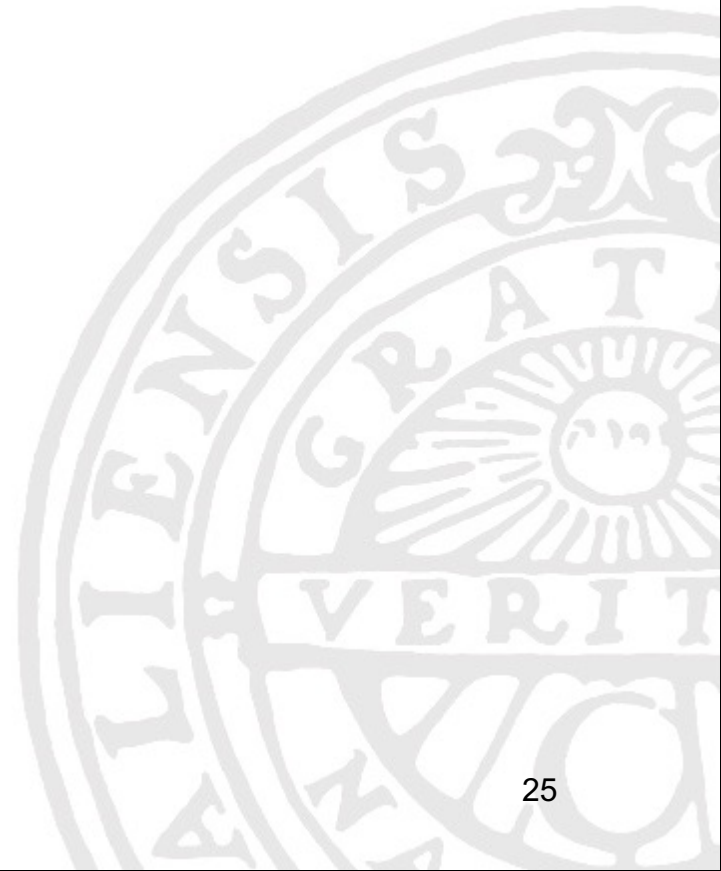
Köparen

Dröjsmål, JB 4:25-27

Säljaren

Dröjsmål JB 4:13 och 14

Fel JB 4:15-19

Fel

- Faktiska fel
  - strider mot vad som avtalats, JB 4:19
  - avviker från vad köparen *med fog kunnat förutsätta* vid köpet JB 4:19
- Rättsliga fel (belastningar), JB 4:15–17
- Rådighetsfel (pga myndighetsbeslut), JB 4:18

När kan fel göras gällande – är felet relevant?

- När fastigheten inte motsvarar vad som avtalats
- Rättsliga fel och rådighetsfel – påföljd förutsätter att köparen var i god tro (undersökningsplikt light?)
- Brist i relation till vad köparen *med fog kunnat förutsätta* förutsätter att felet varit dolt – ej upptäckbara vid undersökning, JB 4:19 st. 2 (undersökningsplikt/”upplysningsplikt”)
Jfr bl.a. NJA 1998 s. 407, 2010 s. 286, 2016 s. 346
- Kärnegenskaper?
- Reklamation inom viss tid, JB 4:19a
- Preskription, JB 4:12, 4:15 & 4:19b

Med fog kunnat förutsätta... Svår fråga!

- Långtgående undersökningsplikt för köparen
NJA 1980 s. 555 (kryputrymme), NJA 1984 s. 3 (slutet vindsutrymme), NJA 1996 s. 584 (trekammarsbrunnen), NJA 1978 s. 301 (dricksvatten och säljarens uttalanden)
- Upplyningsplikt för säljaren?
Nej, men om säljaren uppträtt klandervärt...NJA 1981 s. 894 (rondellen), NJA 2007 s. 86 (motorcrossbanan)
- Generell friskrivning?
Betydelsen av ”i befintligt skick)? NJA 1975 s. 545 (diffusionsspärren). Jfr JB 4:19d
Jämkning AvtL 36 § ? NJA 1983 s. 865

Påföljd vid kontraktsbrott

- Se respektive bestämmelse
- Hävningsrätt
  - Ofta begränsad i tiden
  - Koppling till JB 4:3 och 4:4
- Skadestånd (begränsad rätt vid dolt fel)
- Övrigt
  - Fullgörelsekrav vid vissa dröjsmål, ex. JB 4:13 och 4:14, men inte vid faktiskt fel
  - Innehålla betalning
  - Avdrag på köpeskillingen vid fel JB 4:19c – motsvarande skillnaden mellan avtalsenligt och felaktigt skick på fastigheten vid tillträdet. Koppling till reparationskostnad? Jfr NJA 2020 s. 951

Utvikning

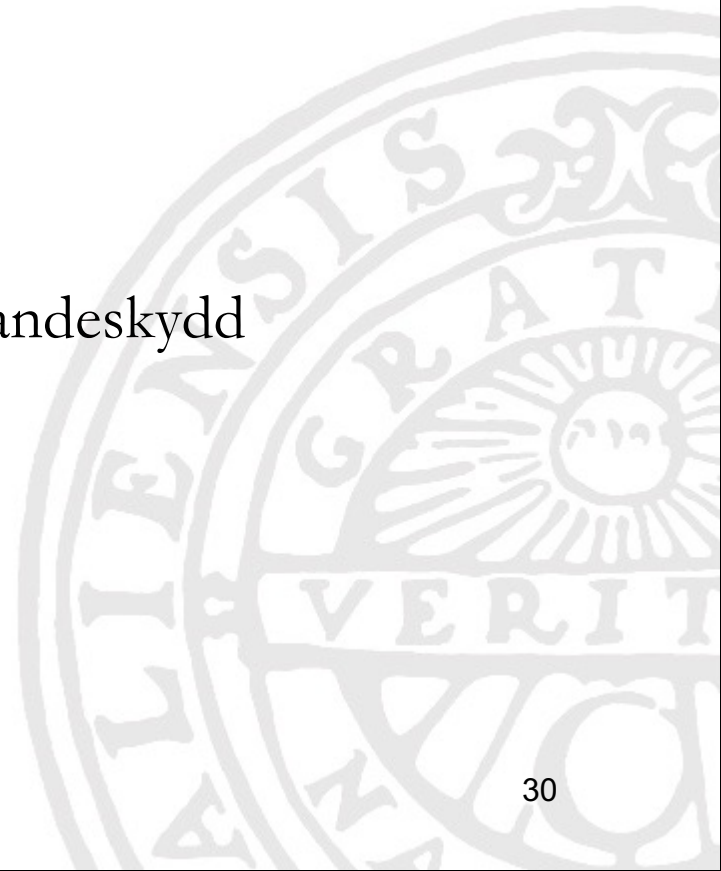
Utöver JB kap. 4 finns en rad andra regelkomplex som kan inverka på ett fastighetsköp, bl.a.

Entreprenadrätt

Fastighetsmäklare

Besiktningsmän

Byggfelförsäkringar/färdigställandeskydd

UPPSALA
UNIVERSITET

Tack för mig!
Lycka till med studierna,
och med eventuella fastighetsaffärer ;)